

LOUIS ROBERT, *Études anatoliennes. Recherches sur les inscriptions grecques de l'Asie Mineure* (Études Orientales publiées par l'Institut Français d'Archéologie de Stamboul, V). Amsterdam, Adolf M. Hakkert, 1970, 620 p. — mai multe hărți în text și XXIX planșe afară din text.

La 33 de ani după apariția primei ediții (Paris, E. De Boccard, 1937), *Studiile anatoliene* ale lui Louis Robert, de multă vreme epuizate și pretutindeni cu insistență căutate, se republică din inițiativa editorului Hakkert din Amsterdam, care în vremea din urmă a avut și fericita inspirație să ceară și să obțină de la autor întocmirea unei culegeri cuprinzătoare de scrieri mărunte de epigrafie și antichități grecești — *Opuscula minora selecta* —, apărută în 1969 și recenzată în volumul precedent al revistei, p. 315—316.

Despre lucrarea abia ieșită din teascuri e puțin de spus, în sensul că — fiind prima carte de mari proporții a autorului și una din cele ce au contribuit mai mult la statornicirea faimei lui de învățat de clasă excepțională — și cuprinsu-i și modu-i de a pune problemele sînt prea cunoscute pentru a mai fi nevoie să fie amintite. Să reținem, oricum, în primul rînd împrejurarea că, alcătuit din 33 de capitole, volumul stringe laolaltă cercetări asupra unui mare număr de inscripții rînduite topografic. Începînd cu Teos și trecînd prin Pergam, Aigai, Temnos și Thyatira, apoi Smyrna, Colophon și Sardes — ca să nu mai vorbesc de un mare număr de localități mai puțin cunoscute —, autorul ne plimbă prin întreaga Asie Mică, din Bithynia, la nord, pînă-n Caria, la sud, oferindu-ne de fiecare dată un mănunchi de texte inedite sau puțin cunoscute, întregite și interpretate cu ascuțimea sa caracteristică.

Documentele fiind prin natura și proveniența lor disparate, la fel sînt și problemele tratate în cuprinsul fiecărui capitol, atenția autorului oprindu-se cu egală competență cînd asupra unor chestiuni de geografie istorică sau de prosopografie, cînd asupra unor instituții civile sau religioase. Astfel, chiar dacă paginile consacrate unei localități nu constituie cituși de puțin o monografie, fie și concisă, ele fac să progreseze în chip considerabil cunoștințele despre cetatea ori regiunea respectivă și, pe această cale, despre istoria întreagă a Asiei Mici în epocile elenistică și romană.

Exemple s-ar putea cita în număr mare, dar mă mulțumesc să relev interesul cu totul deosebit al capitolelor referitoare la Teos (decret privitor la cultul reginei Apollonis, o lege sacră, alt decret relativ la „meșterii” ori „artiștii” dionisiaci), la Pergam (inscripții aflate în gimnaziul local, inscripții referitoare la cultul lui Asclepios), la Thyatira (o ambasadă la Elagabal, prosopografie), la Smyrna (inscripții agonistice și „muzeul” local), la Bithynia și Paflagonia (inscripții din Teion, Amastris și Heracleia Pontică), la Caria orientală (texte din Aphrodisias, Telmessos și Heracleia Salbake), la Stratoniceea Cariei (decret privitor la cult, alte inscripții relative la teatrul, la topografia orașului, la relațiile cu Roma).

În această impunătoare masă de materiale, întregite cu măiestrie și interpretate exemplar în lumina unor lungi serii de texte paralele culese pe întreg întinsul lumii grecești, un singur document prezintă o oarecare legătură cu istoria Dobrogei în antichitate: inscripția votată de sfatul și poporul din Heracleia Pontică în cinstea lui T. Flavius Longinus Q. Marcius Turbo, guvernator al Moesiei Inferioare sub Antoninus Pius. Copiată la Constanța și editată de Tocilescu la sfîrșitul veacului trecut (AEM, VI, 1884, p. 20, nr. 60, cu comentariul lui Hirschfeld), inscripția, de bună seamă săpată pe baza unei statui, e interpretată corect abia de L. Robert, care, în rîndurile 17—18, în loc de ... ἐπιμελητῶν πρεσβευτῶν τᾶς ἰδ[ας] πόλεως], citește: ... διὰ ἐπιμελητῶν, πρεσβευτῶν τᾶς ἰδ[ας] πόλεως], altfel spus, în locul a două acuzative singulare, două genitive (dorice) plurale. Ceea ce rezultă din această palmară corectură e faptul că solii trimiși de Heracleia Pontică în capitala Pontului Stîng, desigur cu o cerere adresată guvernatorului în exercițiu, s-au îngrijit, după rezolvarea ei favorabilă, de înălțarea statuii lui Turbo în orașul lui de reședință, din inițiativa și cu cheltuiala orașului asiatic.

D. M. Pippidi